

Juhani Suomi

Kalvan kannassa

Juhani Suomi

Kalvan kannassa

Juhani Suomi

KALVAN KANNASSA

© 2022 Juhani Suomi

Taitto ja kannen suunnittelu: Johanna Suomi

Kansikuvan kalpa: Cédric Filhol, Wikimedia Commons

Kansikuvan tietokone, vihko ja pöytä: Engin Akyurt, Pixabay

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-806-759-7

Sisällysluettelo

Laulujen kalliit lunnaat	9
Hyvästi sisäruokintakausi!.....	20
”Itä on itä ja länsi on länsi – ei kohtaa ne toisiaan”	25
Onnellinen se, joka on huomaamattomana elänyt	31
”Imelin viisauden laji on jälkiviisaus”	36
Kenen leipää syöt, sen lauluja laulat.....	42
Profiilin nostoa.....	47
Kyllä maailma ääntä vetää.....	54
Ruoskparlamentarismia?	63
”Selkärankaiset miehet ovat pienten kansojen kallein omaisuus”	68
Kuin pilvinen päivä.....	76
Ulkopolitiikka ei saa olla tunteilua, toiveajattelua eikä härkämäisyyttä... ..	81
Mutta eihän keisarilla ole edes vaatteita	88
Suuri valtiovierailu ja sen monet taustat	93
Talvi-iltain jorinoita	98
”Ihan jännä juttu”	104
Kansakunnan parhaita poikia.....	109
Koivisto jämäköitynyt	115
Painovapaus, sanan vapaus ja valehtelemisen vapaus	122
Suomalaiset rakastavat mielenosoituspolitiikkaa	128
Ulkopoliittinen iltalypsy	133
Oikea sana oikeaan aikaan	138
Ulkopolitiikan kulutusjuhla	144

Niin monia kysymyksiä ja niin vähän vastauksia	150
Epäilkää niitä, jotka ovat löytäneet totuuden	157
Kunnes ohdake ja rikkaruoho voittaa nisun	164
Ajatus on vapaa kuin hiirihaukka	171
Oikeistomieli nousee	177
Holtiton ajopuu	185
Ulkonäköpolitiikkaa	192
Kun aikamiestä lapsettaa	199
”Ei oikeutta maassa saa, ken itse sit’ ei hanki!”	206
Viimeisten aikojen edellä	211
Mielikuvien politiikkaa	217
Mediakritiikkiä I	223
Tulkoot hurttina aroiltaan, mahtuvat multiin tänne	230
Panettele rohkeasti, aina jotakin tarttuu	237
Fantastico... tico-tico	244
Hallitseminen on ennakoimista	255
”Me teemme mitä tahdomme!”	262
... ja minkäs meille voitte!	267
Räävelin tiellä	279

Laulujen kalliit lunnaat

Kaikki alkoi sattumasta, kun kaksi toisilleen ennestään tuntematonta miestä kohtasivat Helsingin kesässä 1985. Me olimme, Keski-suomalaisen päätoimittaja Erkki Laatikainen ja minä, saman aikakauden lapsia ja miltei ikätovereita. Iltaa siinä istuessamme huomasimme ajattelevamme monista asioista samansuuntaisesti. Maailmanparantajan vikaa meissä oli kummassakin. Senkin huomasimme, että toiveemme kävivät yksiin, vaikka versoivatkin erilaisista motiiveista. Laatikainen haki tuoreena päätoimittajana valtakunnallista näkyvyyttä Jyväskylässä ilmestyvälle lehdelleen, minä taas podin kirjoittamisen nälkää lapsellisena haaveena parantaa maailmaa avaamalla kansalaisten silmiä.

Laatikainen ehdotti, että ryhtyisin Keski-suomalaisen kolumnistiksi. Tarjous enemmän kuin houkutteli. Siihen liittyi kuitenkin ongelma, joka vaikutti ylitsekäymättömältä. Kun halusin kirjoittaa nimenomaan ulko- ja puolustuspolitiikasta, se tuskin tulisi minulta, ulkoasiainministeriön virkamieheltä, omalla nimellä onnistumaan. Olihan virkamiehen jokaiselle julkisuudessa tapahtuvalle esiintymiselle vielä tuohon aikaan pyydettävä ministeriön kansliapäällikön nimenomainen lupa. Toistuvaan kolumnien kirjoittamiseen sellaista tuskin heltiäisi eikä ainakaan senkaltaisiin teksteihin, joita havittelin tekeväni. Halusin kirjoittaa johtotähtenä Konsta Pylkkäsen maksimi: ajatus on vapaa kuin hiirihaukka! Tarkoitus oli kertoa kulloistekin tapahtumien niistäkin taustoista ja käänteistä, jotka tavalliselta rahvaalta tavattiin pimittää usein puolue- ja sisäpoliittisista syistä. Halusin myös välttyä tulemasta sekoitetuksi julkisuudessa viihtyviin ryppyotsaisiin ”asiantuntijoihin” ja ”kommentaattoreihin”.

Siksi ehdotin, että saisin kirjoittaa nimimerkillä. Pyyntöäni perustelin paitsi asemani vaikeudella myös sillä, ettei sana Suomessa suinkaan ollut – kuten ei ole tänä päivänäkään – niin vapaa kuin annetaan ymmärtää. Sitä paitsi nimimerkin käyttö voisi neutraloida kirjoittajan ulostuloja. Kun tekijää ei arvattaisi, huomio kiinnittyisi itse asiaan ja tekstiin eikä suinkaan kirjoittajan motiivien vatvomiseen.

Toki mukana oli itsesuojeluakin. Tiesin, että tulisin astumaan monille ja niin suurille varpaille, ettei sitä annettaisi anteeksi ikinä. Kirjoittaja nimimerkin taustalta kaivettaisiin esille keinolla millä hyvänsä ja sanomiset kostettaisiin karkeemman jälkeen. Enkä näin arvellessani väärässä ollutkaan, kuten tapahtumien kulku myöhemmin osoitti. Sitä vain en osannut vielä silloin ennakoida, että lynkkauspartion kärjessä kulkisivat istuva tasavallan presidentti sekä pää-/ulkoministeri.

Laatikaisella ei ollut mitään nimimerkin käyttämistä vastaan. Ja siitä se lähti. Urakka, joka kesti runsaat kahdeksan vuotta. Alter egokseni valitsin pseudonyymini Kunto Kalpa. Läpinäkyvällä kytköksellä Urho Kekkosen sodanaikaiseen nimimerkkiin Pekka Peitseen halusin viestittää, ettei aikomuksena ollut kumarrella kuvia, vaan seistä pelotta oman tekstin takana. Toisaalta halusin myös alleviivata sitä, että tarkoitus oli kirjoittaa löysin rantein, ironiaa ja huumoria viljellen ja tosikkomaisuutta ehdottomasti karttaen. Akaateemikko Martti Haavio puki nuoruusvuosinaan saman tavoitteen sanoiksi paljon elegantimmin: *“... pidän elämänprinsippinä sitä, että uskaltaa ja kykenee tässä maailmassa katselemaan hiukan arvostelevin silmälasein, joiden prisma on hiukan irvistelevä, maailmaa ja sen asioita ... sekä erittäinkin itseään. Ne silmälasit voivat näyttää itselle ikään kuin keskiverron. Tällainen niin sanoakseni ironinen subjektiivisuus saattaa lähetä – objektiivisuutta.”*

Jatkon on Keski-suomalaisen historian kirjoittanut professori Lasse Kangas tiivistänyt niin napakasti, ettei siihen ole juuri lisätävää. Hänen luvallaan lainaan historiaopuksen tekstiä:

”Keski-suomalainen julkaisi ensimmäisen Kunto Kalvan kolumnin viikonvaihteosastossa elokuussa 1985. Siinä nimimerkki pohti syitä neuvostoliittolaisen nimimerkin Juri Komissarovin aktiivisuuteen Suomen ulkopoliittikan analysoijana. Kunto Kalpa vihjaisi, että Komissarovin huomioissa Suomen ulkopoliittikan passivoitumisesta oli perää.

Näin Kunto Kalvan ensimmäisen kolumnin kärki suuntautui maan ulkopoliittiseen johtoon. Asetelma ja näkökulma pysyivät suunnilleen samoina myöhemmissäkin kolumneissa. Nimimerkki puuttui johdon toimiin murtamalla ironian aseina sen itsetyytyväisyyden panssaria ja paljastaen samalla yksityiskohtia, jotka asettivat niin kutsutun virallisen totuuden uuteen valoon. Juhani Suomi kirjoitti vuosina 1985–1993 yhteensä 65 Kunto Kalvan kolumnia, joista monet herättivät laajaa huomiota. Ne ihastuttivat ja vihasuttivat. Ja se sopi Keski-suomalaiselle.

Jo muutaman kolumnin jälkeen oli pääteltävissä, että nimimerkillä oli näköala valtiollisen johdon ja erityisesti ulkopoliittikan taustoihin. Näin todella oli. Juhani Suomi oli ulkoministeriön neuvotteleva virkamies maan idänsuhteissa. Lisäksi hänen vastuualueeseensa kuuluivat Pohjolan turvallisuuteen liittyvät kysymykset sekä yhteydenpito armeijaan, rajavartiolaitokseen ja suojelupoliisiin. Kaiken kaikkiaan hän oli poikkeuksellisen hyvin perillä maan turvallisuuspolitiikasta. Kunto Kalvan kolumnien asiatietoja ei voitu kiistää, ja se suututti monia.

Kunto Kalpa käsitteli usein kriittiseen sävyyn presidentti Mauno Koiviston toimia ja Kalevi Sorsan johtamien sosiaalidemokraattien

ylivallan kasvua erityisesti ulkoasiainhallinnossa ja laajemmin suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kunto Kalpa oli 1980-luvulla aikansa kohunimimerkki, jonka takana olevan henkilön tiesi Keski-suomalaisessakin vain päätoimittaja.”

Nimimerkki tarkkaili ja läpivalaisi lähinnä valtaapitävien ratkaisuja ja politiikkaa. Kun tasavallan päämiehenä istui sosiaalidemokraatti, ja hallitusvalta oli koko 1980-luvun pitkälti SDP:n puheenjohtajan Sorsan käsissä, syntyi vaikutelma, että Kalpa ”kurmootti” vain sosiaalidemokraatteja ja ilakoi heidän kustannuksellaan. Näinhän ei asia todellisuudessa ollut. Kun hallitusvalta maassa vaihtui, nimimerkki otti luuppinsa alle myös sinipunayhteistyön toisen osapuolen, kokoomuksen.

Professori Kangas kertoo siitäkin:

”Keväällä 1987 maata alkoi hallita Harri Holkerin muodostama kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien enemmistöhallitus, jota luonnehdittiin Keski-suomalaisessa tuoreeltaan ‘vauraan etelän’ ministeristöksi. Kunto Kalpa onnistui puolestaan suututtamaan pääministerin kunnolla luonnehtimalla Holkerin hallitusta lehtolapseksi, jonka isyyttä ei kukaan tunnustanut: ‘Kaiken kuullun ja luetun jälkeen on jäänyt vaikutelma, että nykyisen gallup-demokratian tuloksena syntynyt uusi Honka-liitto on lehtolapsi, jonka isäksi kukaan ei mielisuosioilla tunnustaudu. Vastuuta pallotellaan miehestä ja ryhmästä toiseen...”

Kolumni osui mielenkiintoiseen taitteeseen. Olin keväällä 1987 ehtinyt jo kaavailla, että lopetan kirjoittelun pikku hiljaa. Tekstien synnyttäminen yön tunteina alkoi pidemmän päälle käydä voimille.

Myös valtaa pitävien aloittama nimimerkin taustahahmon kiivas metsästys alkoi tulla niin lähelle, että sekin ahdisti. Siinä vaiheessa tuore pääministeri Harri Holkeri tuli ratkaiseeksi jatkon puolestani. Päätoimittaja Laatikainen muisteli tapahtunutta myöhemmin seuraavaan tapaan:

”Nimimerkki olisi siirtynyt historiaan ilman silloisen pääministerin Harri Holkerin apua. Tämä meni kokoomuksen puoluekokoukseen Ouluun ja haukkui Kalvan. Parempaa tunnustusta nimimerkki ei olisi voinut saada. Elonvoimaa kertyi oitis runsaat kuusi vuotta lisää.”

Tuossa vaiheessa nimimerkin paljastamisyrityksissä siirryttiin jo vaiheeseen, jossa ei rahaa eikä voimavaroja säästely. Maan johtava aikakauslehti Suomen Kuvalehti tilasi tekstianalyysiin perustuvan tutkimuksen Kalvan kolumneista. Tarkoitus oli viimeinkin paljastaa nimimerkki. Helsingin yliopiston tiedotusopin laitoksella professori Osmo A. Wiion johdolla toteutettu selvitys julkaistiin näyttävästi ja useilla sivuilla Suomen Kuvalehdessä. Analyysin tuloksena ”löytynyt” Kalvan kirjoittaja oli valitettavasti väärä, millä nimimerkki pääsi riemastelemaan heti seuraavassa kolumnissaan:

”Oikein tiedemiehen suulla on nyt todistettu, että nimimerkki on poikkeuksellisen taitava ja tietorikas sanankäyttäjä. Kiitoksia vain. Uskottava kai on, kun Osmo A. Wiion kaltainen auktoriteetti niin sanoo. Kalpa onkin liittänyt Kuvalehden artikkelin ansioluettelonsa. Se voi vielä joskus olla kuranttia tavaraa... Poimituista nimimerkkiehdokkaista Kalpa ei virka mitään. Kelpo miehiä kaikki tyynni. Siitä vain arvailemaan, kun Suomen Kuvalehdellä näyttää rahaa riittävän ja lehden päätoimittajaa lapsettaa.”

Näin nimimerkki oli hyvää vauhtia leimautumassa maan "tunnetuimmaksi toisinajattelijaksi". Tekijää arvuuteltiin kilvan. Keskisuomalaisen historiateoksen mukaan *"nimimerkin maine kiiri ulkomaille saakka. Ruotsin suurin sanomalehti, Tukholmassa ilmestynvä Dagens Nyheter uhrasi maaliskuussa 1987 neljännessivun Kunto Kalvan arvoitukselle. Lehden Helsingin-kirjeenvaihtaja Stefan Lundberg luonnehti Kunto Kalpaa epämieluisaksi vallan miehille. 'Kalvan ratkaisematon henkilöys herättää rauhattomuutta huippupoliitikoissa, joilla ei ole aavistustakaan, kuka tämä Mauno Koiviston ulkopolitiikan pureva kriitikko on', Lundberg kirjoitti.*

Keskisuomalainen referoi luonnollisesti länsinaapurin päälehden juttua näyttävästi. Sekä pääuutissivulla että sisäsivulla korostettiin, että Dagens Nyheterillä oli yli 400 000 kappaleen levikki. Keskisuomalaisessa oltiin tyytyväisiä, kun lehti sai pohjoismaista julki-suutta."

Pian Kalpa tuntui olevan kaikkien huulilla. Jopa lukuisten nimimerkkien kruunaamattomana kuninkaana pidetty professori Matti Kuusi katsoi aiheelliseksi repostella kirpeästi kilpailijaansa. Uuden Suomen iltamissa keväällä 1989 hän varoitti oikeistolaisia lehtimiehiä tuosta *"älyn ja tiedon jättiläisestä"* ja kertoi pitävänsä Kunto Kalpaa silloisen lehtimaailman vahvimpana poliittisena kolumnisti-vaikuttajana.

Maine kasvoi, mutta saatu huomio oli vääränsuuntaista. Se ei suinkaan kohdistunut kolumnien sisältöön ja esitettyihin väitteisiin, kuten alkuperäinen tarkoitus oli ollut, vaan kirjoittajaan ja tämän motiivien ruotimiseen sekä jatkuvaan pähkäilyyn nimimerkin isästä. Sen vuoksi kirjoittelun jatkaminen alkoi tuntua turhauttavalta. Paineita lisäsivät tiedot, että valtakunnan johto oli valjastanut tiedusteluorganisaatiot paljastamaan kirjoittajan. Toisin

sanoen oli turvauduttu samaan kuin presidentti Mannerheim aikaan Pekka Peitsen henkilöllisyyttä selvittäessään. Muutenkin vastavoimat tuntuivat olevan aktiivisesti liikkeellä. Professori Kangas kertoo:

”Juhani Suomen nimi oli vuodesta toiseen epäiltyjen listalla. Pääministeri Kalevi Sorsan ulkopoliittinen erityisavustaja Kirsti Lintonen soitti kerran Juhani Suomelle ja tivasi, oliko tämä Kunto Kalpa. Suomi tulkitsi soiton pääministerin varoitukseksi ja viestiksi siitä, että häntä epäiltiin vahvasti.

Lintonen oli vuosina 1987–1990 ministerineuvos Tukholmassa. Päätoimittajien vieraillessa suurlähetystössä Lintonen huomautti päätoimittaja Laatikaiselle, että korkealla poliittisella tasolla oltiin hyvin kiinnostuneita Kunto Kalvan henkilöllisyyden selvittämisestä.”

Kirjoittamishaluja ei ainakaan lisännyt valtalehdistön yllättäen aloittama tukahduttamislinja. Kun Kalvan tekstejä oli aiemmin uutisoitu näyttävästi, omaksuivat lehdet yhtäkkiä kuoliaaksi vaikene-
misen -taktiikan. Linjaa veti korostetusti maan suurin päivälehti, Helsingin Pravdaksi leimattu. Tuskin se oma-aloitteisesti tapahtui.

Tässä vaiheessa pohdin vakavasti kirjoittamisen lopettamista. Mutta jälleen muut tekivät ratkaisut puolestani. Kalpa onnistuttiin paljastamaan. En tänä päivänäkään tiedä, millainen Efiates oli asialla, mutta niin joka tapauksessa kävi. Seurauksia ei tarvinnut pitkään odottaa. Minulta vietiin työtehtävät ja urani katkaistiin. Ilmeisesti olin vaarantanut suomalaisen demokratian tai vähintäänkin lehdistön- ja sananvapauden periaatteet.

Kun pohdimme asiaa päätoimittaja Laatikaisen kanssa, päätimme, että jatkan kolumnien kirjoittamista joka tapauksessa vuoden 1991 eduskuntavaalien yli. Eihän minulla ollut enää mitään

menetetttävää. Pahempaa kuin jo tapahtunut ei voitaisi enää keksiä.

Uutta kynnösmäata kirjoittelulle tarjosi vallan vaihtuminen maassa. Hallitusvalta siirtyi keskustapuolueen ja nimenomaan sen puheenjohtajan Esko Ahon ja tämän uusliberaalin lähipiirin käsiin. Suomea ryhdyttiin viemään kilvan "länteen". Kun Kalvan alkuvuodet olivat kuluneet sosiaalidemokraattien tekemisten ruotimisessa ja sen jälkeen kokoomuslaisen turvallisuuspolitiikan setvimisessä, tarjosi Ahon egoistinen valtapolitiikka ehtymättömästi aineksia nimimerkin viimeisille vuosille.

Mutta kaikella on aikansa, ja aika aikaa kutakin. Helmikuussa 1994 päätoimittaja Laatikainen kertoi lukijoille Kalvan kirjoittelun päättyvän. Valmiutta siihen oli nyt sekä julkaisijalla että kirjoittajalla. Laatikainen oli luonut läheiset suhteet uuteen tasavallan presidenttiin Martti Ahtisaareen eikä halunnut vaarantaa niitä. Minä puolestani olin jo leipääntynyt.

Enteellisesti Kalvan viimeiseksi kolumniksi jäi huolenilmaisu siitä, että Suomen valtaa itsenäisenä ulkopoliittisena päättäjänä ja vaikuttajana oltiin myymässä Euroopan Unionille perustein, jotka voitiin kuitata toteamuksella, ettei keisarilla ole vaatteita.

Vuosien varrella olen saanut lukuisia yhteydenottoja tyyliin: nyt tarvittaisiin taas Kunto Kalpaa tai edes hänen poikaansa. Eikö kirjoittaminen houkuttaisi, on yksi ja toinen tivannut. Ilahduttavaa on ollut huomata, että jokin asia on säilynyt ihmisten mielissä niinkin pitkään. Kirjoittamishaluja toki on ollut, mutta Suomen vapaa lehdistö ei ole suonut siihen tilaisuutta. Sananvapauteen kun näemmä kuuluu päätoimittajan vapaus päättää diktatorisesti, mitä hänen lehteään seuraavien on sopivaa lukea, jos ylipäättään muuta kuin valtaapitävien totuutta. Siinä asetelmassa eivät kirjoitushalut paljon paina. Aiheetta ei Erno Paasilinna kirjoittanut aikanaan: "Jos

Kunto Kalpa oli 1980- ja 1990-lukujen tunnetuin nimimerkki-kolumnisti, joka keskittyi aina ulkomaita myöten huomiota herättäneissä kirjoituksissaan lähinnä Suomen turvallisuuspolitiikkaan.

Nimimerkki oli aikansa merkittävä mielipidevaikuttaja, joka tarkkaili ja läpivalaisi valtaapitävien ratkaisuja ja politiikkaa kirjoittamalla niistä kansalaisilta pimitettyjä tietoja paljastaen, ironiaa ja huumoria viljellen sekä tosikkomaisuutta ehdottomasti karttaen. Ei siis ihme, että valtaa pitävät pyrkivät aina korkeinta poliittista tasoa myöten tukkimaan hänen suunsa paljastamalla nimimerkin takana olevan henkilön. Näissä yrityksissä ei rahaa eikä voimavaroja säästely. Tavoitteessa onnistuttiin vasta useamman vuoden kiihkeiden ponnistelujen jälkeen.

Teokseen on koottu läpileikkaus Kalvan kahdeksan vuoden aikana julkaisemista teksteistä. Koosteen loppuun on sisällytetty myös muutama Kalvan kirjoittajan omalla nimellään kevättalvella 2016 julkaisemista yhä ajankohtaisista kolumneista. Vaikka kolumneissa käsitellyt vaikuttajat ovat siirtyneet Suomen poliittisella näyttämöllä taka-alalle, heillä on yhä vaikutusvaltaa ja sitä myös käytetään. Kolumnien aihepiirit ovat kuluneesta ajasta huolimatta pysyneet kuitenkin jatkuvasti ajankohtaisina, tuoreimpana Suomen pyrkimys liittyä sotilasliitto Natoon. Siksi lukija löytää teksteistä lukuisia yhtymäkohtia Suomen nykyiseen politiikkaan ja sen tekijöihin. Ehkä myös toisenlaisen totuuden.

